

CUMHURİYET TÜRKİYE’SİNİN İLK ÇOCUK HAFTASI

Makbule SARIKAYA*

ÖZET

Milletlerin tarihlerinde anmaya ve kutlamaya değer Ulusal günleri ve milli bayramları vardır. Türk bağımsızlık mücadelesi ve Cumhuriyet Türkiye’sinin inşası sürecinde önemli yeri olan 23 Nisan 1920 tarihi de bunlardan biridir. Günün anlam ve değerini yetişen kuşaklara öğretmek ve ulusal bağımsızlık bilincini sonsuza kadar yaşatmak amacıyla, bu gün “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” adıyla Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren çeşitli etkinliklerle kutlanan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 1927 tarihinden itibaren Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti’nin öncülüğünde oldukça kapsamlı bir hale getirilmiştir. 1929’da ise Çocuk Haftası’na dönüştürülmüş ve hafta süresince, resmi törenlerin yanında çocukların bayram neşe ve heyecanını yaşamaları sağlanmış ve çocuk ile ilgili birçok nokta kamuoyunun gündemine taşınmıştır. Bayram ve hafta süresince Cemiyet, merkezi Ankara ve tüm şubelerinde törenler, toplantılar, yayınlar, müsamereler, eğlenceler, balolar ve yarışmalar düzenlemiştir.

Çalışmada, 23 Nisan Bayramı ve Çocuk Haftası’nın Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki heyecanı, içeriği ve yapılanlar, etkinliklerin mimarı Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti’nin faaliyetleri bağlamında ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Haftası, 23 Nisan, Himaye-i Eftal Cemiyeti, Çocuk bayramı, Dr. Fuad (Umay).

---

* Yrd.Doç.Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü.

THE FIRST CHILDREN WEEK IN THE REPUBLIC OF TURKEY

ABSTRACT

There are national days and national holiday to celebrate in the history of nation. 23 April 1920, which is an important place in the process of building Republic Turkey and sutruggling the independence of Turkish people, is one of them. His day, which is named 23 April National Sovereignty and Children's Day, was present to the Turkish Children by Mustafa Kemal Atatürk.

23 April festival has celebrated since the establishment Republic of Turkey. This celebration has started to improve on more compressively and effectively from on the leadership of the Society of the Children Protection in 1927. 23 Apil day was converting Children's week in 1929, has provided that childen has lived the entertainment and enthuisiasm of festival anal it has moved to many points in related to children to agenda. During holidays and weekend, Society has organized ceremonies, entertainment, compeditions, publication and meetingi in all branches to be central Ankara in Turkey.

In this study has tired to determine the excitement of 23 April and Children's Week festival content and contribution of the Society of the Child Protection in the first years of Republic Turkey.

Key Words: Children's Week, April 23, Society of the Child Protection, Children's day, Dr. Fuad (Umay).

GİRİŞ

Milletlerin tarihi geçmişlerinde anmaya ve kutlamaya değer ulusal günleri, milli bayramları ve haftaları vardır. Toplumlar kendileri için önemli bir olay ya da hatıranın taze tutulması, geçmişin güncellenmesi ve kalıcı hale getirilmesi için çeşitli temsil ve sembollerle bazı etkinlikler düzenlerler. Etkinliklerde yegane amaç hatırlatılanlar değildir, aynı zamanda yeni oluşturulmuş değerlerin topluma

benimsetilmesidir¹. Bu bağlamda Türk kurtuluş ve milli bağımsızlık mücadelesinde ve Cumhuriyet Türkiye'sinin inşasında, 23 Nisan 1920 tarihi önemli yere sahip milli etkinlikler arasındadır. Tarihsel süreç içinde İstanbul'un işgal edildiği, Yunan ordusunun Batı Anadolu'da ilerlediği ve iç isyanların sürdüğü bir ortamda çok yönlü bir varoluş mücadelesine Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla başlanılan gün, Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına bayram olarak hediye edilmiş, yetişen kuşaklara milli hafıza ve ulusal bağımsızlık bilinci kazandırılmak istenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarının ruhunu içinde barındıran bayram, Mustafa Kemal'in milli egemenlik ilkesini Milli Mücadele'nin ve kurulan devletin temeli olarak ortaya koyduğunun, yani Türk Milletinin kendi kaderine hakim olduğunun, kendi geleceğini tayin edeceği ilkesinin de hayata geçirilmesinin simgesidir.

23 Nisan gününün milletin hürriyet ve bağımsızlık yolundaki kararlılığının bir göstergesi olarak dünyaya ilanı düşüncesiyle bu tarihin milli bayram olması konusu Meclis'e getirilmiş, yapılan görüşmeler² sonucunda "23 Nisan'ın Milli Bayram Addine Kanun"³ oylanarak kabul edilmiştir. Böylece Türk Milletinin bağımsız olarak kendi geleceğini tayininde görevler üstlenecek geleceğin nesline hediye edilen 23 Nisan, günümüze kadar tüm yurttaki resmi ve özel kuruluşların, öğrenci ve halkın katıldığı törenler ve etkinliklerle kutlanmaktadır⁴.

1921'de "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk Yevm-i Küşadı olan 23 Nisan Günü Milli Bayramdır" hükmüyle kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk milli bayramı, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasından sonra "23 Nisan Milli Hakimiyet Bayramı" olarak çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bayram, 1927 tarihinden itibaren

¹ Bengül Selman Bolat, **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları**, (1923-1960), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2007, s.1.

² **TBMM Zabı Ceridesi**, X, Devre 1, İçtima,2, Ankara, 1958, s.70-74.

³ **Düster**, II, (3. Tertip), Kanun No.112, 23 Nisan 1337, Ankara, s.29.

⁴ Hasan Albayrak, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Milli Bayramlar", **Tarih ve Toplum**, VIII/43, Temmuz 1987, s.35; ATSO, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, XVIII/195, Nisan 2004, s. 30.

Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin öncülüğünde kutlanmaya başlanarak 1929'da Çocuk Haftası'na dönüştürülmüştür. 27 Mayıs 1935'te kabul edilen "Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkında Kanun"⁵ ile Hâkimiyeti Millîye ve Çocuk Bayramı birleştirilerek 22 Nisan öğleden sonra başlayan ve 23 Nisan gününü içine alan zaman yani bir buçuk günlük süre "Milli Hakimiyet Bayramı" adı altında kutlanmıştır⁶. 1975 yılında ise kutlamalara Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun katılımıyla bir hafta boyunca çocuk programlarına yer verilmiş, büyük eğlenceler düzenlenmiştir. 1978 yılında Ankara'daki okul çocuklarının katılımıyla TBMM'de çocuk meclisi toplanmış, 1980'de ise Türkiye'nin her tarafından çocukların katılımıyla "Ulusal Çocuk Parlamentosu" gerçekleştirilmiştir. 1979 yılı Birleşmiş Milletlerce Dünya Çocuk Yılı olarak ilan edilince, T.R.T.'nin katılımıyla bayram, komşu ülkelerin çocuklarının törenlere davet edilmesiyle uluslar arası düzeye taşınmıştır. 1981'de Milli Güvenlik Konseyi'nin Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararı ile "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramıdır" hükmü getirilerek, resmî bir ad ve statüye kavuşturulan bayram, sadece ilkokullarda ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kutlanmıştır. 1985'de TBMM ile T.R.T'nin işbirliğiyle 23 Nisan şenlikleri "Dünya Barışı"ni simgeler nitelik almış, böylece uzun tarihi gelişim süreciyle 23 Nisan, Türk çocuklarının dünya çocuklarına armağan ettiği bir bayram haline gelmiştir. Uluslararası boyutlu şenliklerin düzenlenmesinde Kültür Bakanlığı yeni roller üstlenmiştir⁷.

CUMHURİYET'İN ÇOCUK BAYRAMLARINDA TÜRKİYE HİMAYE-İ ETFAL CEMİYETİ

Cumhuriyet'in ilk yıllarında 23 Nisan'ı, çocuk günü ve çocuk bayramı gibi adlar altında bazı etkinliklerle kutlayan ve bu gün Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olan Türki-

⁵ **Resmî Gazete**, "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun" Kabul tarihi: 27.05.1935, Kanun no: 2739, s. 5262.

⁶ Bkz. Veysi Akın, "23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramının Tarihçesi", **Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, III, 1997, s.92.

⁷ Veysi Akın, **Bir Devrin Cemiyet Adamı Doktor Fuad Umay**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s. 104.

ye Himaye-i Etfal Cemiyeti, kuruluşundan beri benimsediği çocuk davasını gerçekleştirme yönünde 23 Nisan ve Çocuk günü kutlamalarında öncü bir rol üstlenmiştir. 30 Haziran 1921 tarihinde Ankara'da kurulan Cemiyet'in, 1921 tarihli ilk ve 1925 tarihli Nizamname-i Esasisi'nde 23 Nisan veya Çocuk Günü'ne ilişkin bir madde bulunmamakla birlikte bu günü kutladığı bilinmektedir⁸.

Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin, 1927 tarihli nizamname-i esasisininin 61. maddesinde; “23 Nisan, cemiyetin çocuk günüdür. Çocuğa yönelik hususların tespiti, takriri ve neşri bu gün azami derecede icra ve çocuk bayramları tertip edilmek suretiyle muhitin nazarı dikkati çocuğa tevcih edilir. 23 Nisan ve 29 Ekim günlerinde Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti menfaatine rozet tevzi olunur”⁹. şeklinde belirtilen kutlamalar 23 Nisan tarihinde birleştirilmiş ve 23 Nisan 1927 tarihli etkinlikler oldukça kapsamlı düzenlenmiştir. Cemiyetin başkanı Dr. Fuad Bey'in de katkıları ile milli hakimiyetin temsil günü olan bayram kutlamaları¹⁰ dünyadaki birçok ülkeye örnek olmuştur¹¹.

⁸ Örneğin, 1927 tarihinden önce Cemiyetin İstanbul merkezinin 1923 yılındaki faaliyetlerini anlatan 1924 raporunda 23 Nisan'ın “Çocuk günü” olarak kabul edilmesinden dolayı Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti merkezi umumisine teşekkür edildiği ve çocuk günün faziletleriyle ilgili Dr. Safiye Ali Hanım'ın gazetelere makale verdiği görülmektedir. Bkz. *Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti İstanbul Merkezi 1340 Tarihinde İnikad eden Kongrede Kıraat ve kabul edilen 1339 Kanunisanı İbtidasından 1340 Nisan Nihayetine kadar on beş aylık mahsus Umumi Rapor Bütçe ve Bilançolar ve Müfettiş Raporlarıyla Kongre Mukarerratı*, İstanbul, 1340, s.13-14. Yine 1927 tarihli Cemiyet tarafından hazırlanan salnamede Çocuk Günleri olarak 23 Nisan ve 29 Ekim tarihleri gösterilir. Bkz. **Annelere ve Çocuklara Salname**, İstanbul 1927, s. 137; Demek ki 1923 yılında 23 Nisan, çocuk günü olarak benimsenmiş ve bu gün, Meclis'in açılarak hakimiyetin kazanılması ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca 23 Nisan 1924 tarihli Hakimiyet-i Milliye'de “Bugün yavruların rozet bayramıdır” şeklinde bir yazı da çocuklar için düzenlenen bir bayramın ve günün varlığını göstermekte olup, yazıda halkın göğüslerine takacakları rozetler ile Himaye-i Etfal'e yardım etmesi isteği ve Türk çocuklarından küçük kardeşlerine dektek beklentisi ve bayramlarda çocuklara yapılan yardımseverlik örnekleri yer almıştır. Bkz. **Cumhuriyet**, “Himaye-i Etfal'de Bayram”, 7 Mayıs 1340/1924, s. 3. no.3; Mehmet Şevki, “Kıymetli Bir Tarih...”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXI, Haziran 1928, s. 12; **Çocuk**, III, Mart 1936, s.11.

⁹ **Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi**, Ankara 1927, s.24.

¹⁰ Fuat Umay, **Seçmenlerimle Başbaşa**, Ankara 1950, s.34.

¹¹ 1930'lu yıllar öncesinde dünyada birçok ülkenin Türkiye gibi çocuk günü ve çocuk bayramları kutlandığı bilinmektedir. Örneğin Türkiye ile yakın zamanda 1928 yılında İsveç'te “Çocuk Haftası” kutlandığı ve kutlama programının büyük ölçüde benzerlikler içerdiği; Bkz. Fuad Refik, “İsveç'te Çocuklar Haftası”. **Gürbüz Türk Çocuğu**, XVIII, Mart 1928, s. 17-18; Yine aynı tarihlerde, Beynelmillel Himaye-i Etfal İttihadına Bulgaristan'ın

Tüm dinamikleriyle yeniden yapılandırılan Cumhuriyet Türkiye'sinin inşasında görev alacak ve fiziksel ve ruhsal yönden çağın değerlerini kavrayacak aydın kuşakların yetiştirilmesi hayati görülmüştür. Türk Milletinin geleceğinin hazırlanmasında olduğu kadar toplumun tüm kesimlerinde Cumhuriyet, milli egemenlik ve milli bağımsızlık gibi kavramların çok yönlü olarak benimsenmesinde etkili olan çocuk bayramı aynı zamanda milli dayanışma duygusunun ve millet olma anlayışının gelişmesinde önemli bir unsurdur. Dolayısıyla Millet olma bilinci ve milli gururun canlandırıldığı çocuk bayramları, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin yurtiçi ve yurtdışındaki tüm şubelerinde milli hassasiyet ve hissiyatlara uygun hazırlanmış ve tam bir bayram havasında kutlanmıştır. Kutlamaların detaylarını içeren tören ve şenlik programları,¹² yurt genelindeki kutlamaların coşkusu yansıtan telgraflar,¹³ Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin merkez ve şubelerinin hazırladıkları salnameler/yıllıklar,¹⁴ hatta oyuncakların kullanımına dair talimatnameler¹⁵ uygulamaların ayrıntılarına dair önemli ipuçları vermektedir. Özellikle Cemiyet'in süreli yayını olan *Gürbüz Türk Çocuğu*'nun 23 Nisan 1927 tarihli "Çocuk Gününe Mahsus Fevkalade Nüsha"sı ve "Çocuk Haftası I ve Çocuk Haftası II" gibi özel yayınları, etkinlikler konusundaki yoğun tarihsel kayıtlar içermektedir. Bunlar; 23 Nisan, çocuk günü, çocuk ve

---

sunduğu raporda Bulgaristan'da 8 Mayıs 1927 tarihinde "çocuk günü" ihdas edildiği ve bütün bu ülkelerde çocuğun önemini ortaya konulduğu görülmektedir. Bkz. "Dünya Himaye-i Etfal Cemiyetlerine Dair Malumat", *Gürbüz Türk Çocuğu*, XV, Kanunuevvel 1927, s. 28; Çocuk bayramlarında Türkiye'deki gibi çocuklar için oyunlar hazırlanmış, hediyeler verilmiş ve çocukların eğlenmesi sağlanmıştır. *Gürbüz Türk Çocuğu*'nun 1927 yılındaki fevkalade nüshasında yeralan; Memlekette ilk kez kutlanan çocuk günüyle Türkiye'nin çocuk meselesine önem verdiği anlatılmış ve Amerika'daki çocuk haftasında, bütün milletin çocuklarla meşgul olduğu, okulların tatil olduğu, sinemalar, tiyatrolar, parklar, eğlence yerlerinin çocuklara ücretsiz açıldığı, okul çocuklarının şehrin bir ucundan öbür ucuna resm-i geçit yaptığı, çocukların çeşitli makamlara bir günlük oturtulduğu bilgisi verilerek bazı karşılaştırmalar yapılmıştır. Mehmet Zekeriya "Amerika'da Himaye-i Etfal ve Çocuk Haftası" *Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüsha*, Ankara, 1927, s.44-45.

¹² *Gürbüz Türk Çocuğu*, XLV, Haziran 1930, s. 2.

¹³ "23 Nisan Çocuk Gününü Bütün Millet Teyid Etti", *Gürbüz Türk Çocuğu*, VIII, Mayıs 1927, s. 33-34.

¹⁴ *Annelere ve Çocuklara Salname*, 1927, İstanbul, s. 137.

¹⁵ Cemiyet çocuk haftası içinde çocukların hizmetine sunulan atlı karıncanın işletilmesine ilişkin esasları belirleyen 10 maddelik bir tamim hazırlanmıştır. SHÇEK Arşivi, 23 Nisan Çocuk Bayramı ve Haftasının 1934 tarihli programı, (21.04.1934 tarihli 3 sayfa)

Himaye-i Etfal, çocuk ve inkılaba dair konuları,¹⁶ yurttta çocuk bayramı ve haftasının nasıl kutlandığına ilişkin intibaları, fotoğraflar ve telgraflarla¹⁷ kutlama detaylarını gösteren sayısız yazınsal ve görsel örnekleri barındırmaktadır.

İlk kez yapılan ve büyük ilgi uyandıran 1927 tarihli 23 Nisan Çocuk Bayramı, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin öncülüğünde planlanmış ve Ankara merkez olmak üzere tüm illerde etkin bir katılımıla gerçekleştirilmiştir. 23 Nisan Çocuk Bayramı için Ankara'da düzenlenen ve sonraki kutlamaların ilk örneğini teşkil eden programın detaylarını Cemiyet'in seçtiği dört kişilik bir heyet¹⁸ belirlemiştir. Bayramın nasıl kutlanacağına dair hazırlanan programda; sabahtan okul öğrencilerinin bayrama katılmak üzere tören alanında toplanılacağı, çocuklar için bayraklarla süslenen otomobiller hazırlanarak ve bando ile milli marşlar çalınarak onlara şehir turu yaptırılacağı, Çocuk Sarayı'na gidilerek orada çocuklara şeker, pasta ve oyuncaklar sunulacağına ilişkin birçok ayrıntı sıralanmıştır¹⁹. Çocuklar için sınırsız eğlence, büyükler için bilgilenme fırsatı sunulan etkinlikler kapsamında; sergi, konferans ve müsamereler düzenlenmiş, halkın eğlenmesine yönelik senfoni orkestrası konserleri, yarışmalar, piyesler, fener alayları, balolar ve çeşitli gösteriler sunularak gündüz ve gece bayram coşkusu devam ettirilmiştir²⁰.

Ankara'daki programa benzer programlar Cemiyet'in diğer şubelerinde de gerçekleştirilmiştir. Örneğin Bursa'da Himaye-i Etfal Cemiyeti şubesinde düzenlenen etkinlikler sırasında çocuklar önce vilayeti, sonra da Türk Ocağı'nı, Halk Fırkası ve Muallimler Birliği'ni ziyaret etmişler ve program çocuk yarışmaları, çocuklar için düzenlenen eğlence, gezi, ücretsiz sinema gösterimi ve otomobil turları ile sürdürülmüştür.²¹ Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin bütün mer-

¹⁶ "23 Nisan Türklerin Kurtuluş Günü ve Çocuk Bayramıdır", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.2.

¹⁷ "23 Nisan Çocuk Günü Bütün Millet Tesit Etti", **Gürbüz Türk Çocuğu**, VIII, Mayıs 1927, s. 35-37.

¹⁸ **Heyet-i İdare Karar Defteri**, (31 Mart 1929)

¹⁹ **Heyet-i İdare Karar Defteri**, (12 Mart 1928)

²⁰ "Ankara'da Çocuk Bayramı", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s. 3.

kez ve şubelerince düzenlenen etkinliklerini Türk Ocağı gibi cemiyetler de desteklemiş²² ve kutlamalara ilişkin detaylar basında yer almış,²³ hatta Cemiyet'in şubeleri hazırladıkları özel kitapçıklar ile programlarının ayrıntılarını okuyucuya ulaştırmışlardır.²⁴

İLK ÇOCUK HATFASI KUTLAMA ETKİNLİKLERİ

Çocuk Haftası'nın Amacı

1927 tarihinden itibaren Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti'nin öncülüğünde oldukça etkin kutlanan bayram, 1929'da kapsamı genişletilerek 23-29 Nisan tarihlerini içine alan Çocuk Haftası'na dönüştürülmüştür.²⁵ Himaye-i Eftal Cemiyeti Reisi Dr. Fuad Bey, bu günün haftaya dönüştürülmesinin amacını; "*Milletin dayanağı vatan yavrularının sağlık ve hayatlarını ve memlekete faydalı birer insan olabilmelelerini temin maksadıyla Milli Mücadele'nin en hareketli zamanlarında Ankara'da kurulmuş olan Himaye-i Eftal Cemiyeti büyük ve kutsi bir emelde muvaffak olabilmek için gayret sarf etmektedir. Bütün çalışmasını ulu himayeci Gazi Hazretleri'nden, muhterem hükümetten ve şefkatli halkımızdan gördüğü maddi ve manevi yardımlarına dayandırmakta olan Cemiyet, çalışmasında muvaffak olabilmek için halkımızın çocukla alakasını arttırmak amacıyla 23 Nisan Çocuk Bayramı'nı ihdas etmiş ve üç dört seneden beri vatanın her tarafından pek güzel suretle kutlanan Çocuk Bayramı'ndan cesaret alarak bu bayramı "Çocuk Haftası" namıyla yedi güne yaymıştır*"²⁶ şeklinde belirtmiştir.

²¹ "Bursa Programı", *Gürbüz Türk Çocuğu*, IX, Haziran 1927, s.5-7. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu coşkusu yaşayanların anılarından İstanbul'da vapur, tramvay ve otobüslerin hepsinin çocuklara bedava olduğu, hatta zengin vatandaşların arabalarını 23 Nisan günü Çocuk Esirgeme'nin hizmetine verdiği, insanların coşku içinde stadyumlarda çocukların gösterilerini izledikleri, kumbara, rozet ve sepetler aracılığı ile Çocuk Esirgeme Kurumu'na yardım topladıkları ve ençok yardım toplayan çifte ödül verildiğini, çocuk balolarına çocukların bedava katıldığı anlatılmaktadır. Bkz. İffet Aslan, **23 Nisan Çocuk Bayramına Çağrı**, s.5. www.iffetaslan.gen.tr/dosyalar/24_3_1.pdf (Erişim Tarihi: 15.05.2010)

²² "Çocuk Haftasında İstanbul Ocağı", **Çocuk Haftası**, II, s.131-144.

²³ **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXI, Haziran 1928, s. 30-31; **Gürbüz Türk Çocuğu**, XX, Nisan 1928, s. 20-21; "23 Nisan Her Tarafta Kutlanan İlk Çocuk Bayramı Olmuştur", **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXI, Haziran 1928, s. 20. (fotoğraflar, 20-30)

²⁴ **Tokat, 23 Nisan**, Tokat 1940. s. 3.

²⁵ Utkan Kocatürk, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi**, 1918-1938, Ankara 1988, s. 489; **Çocuk Haftası**, II, (23 Nisan özel sayısı), İstanbul 1929 (s. 349-360); **Gürbüz Türk Çocuğu**, XLIV, Mayıs 1930, s. 4.

²⁶ Sönmez, **Atatürk'te Çocuk Sevgisi**, s. 39

Bir hafta süresince, resmi törenlerin yanında çocukların bayram neşe ve heyecanını yaşamaları sağlanmış ve çocuk ile ilgili birçok nokta kamuoyunun gündemine taşınmıştır. Bayram ve hafta süresince Cemiyet, merkezi Ankara ve tüm şubelerinde törenler, toplantılar, yayınlar, müsamereler, eğlenceler, balolar ve yarışmalar düzenlemiştir.

İlk Çocuk Haftası'nın Açılışı ve Tören Programı

Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından hazırlanan çocuk bayramı ve haftası programında; Çocuk Sarayı önünde 23 Nisan sabahı başlayan Programın ilk gününde, Ankara'nın tören için hazırlanan caddelerinde önde mızıkta arkasında izciler, çocuklar ve mektepliler Cumhurbaşkanı'nı, Meclis Başkanı ve Başbakan'ı ziyaret etmiş, bir yetim çocuğun Belediye Başkanı'na hitaben yaptığı konuşmaya karşılık olarak “Şehrin çocuk babası” sıfatıyla belediye başkanı bir konuşma yapmış, aynı zamanda bir yetim çocuğun, Çocuk Sarayı'nda merkezi umumi reisine hitaben konuşmasına reis tarafından karşılık verilmiştir. Cemiyetin himayesinde olan yetim çocukların ön planda bulundurulduğu etkinlikler, çocuk marşı başta olmak üzere çeşitli marşların okunması, fotoğrafların çekilmesi ve çocuklara çeşitli hediyelerin verilmesi ile başlamıştır²⁷.

Açılışı çocuklar tarafından yapılan haftanın tüm etkinlikleri çocuklar tarafından sürdürülmüştür. Çocuk Haftası'nın açılışını yapan çocuklardan kurulu bir komite bütün organizasyonları idare etmiştir. Her il ve ilçede oluşturulan çocuk heyetleri ve onların seçilmiş başkanlarının önderliğinde gerçekleştirilen etkinliklerde çocuklar, meydanlarda halka hitaben konuşmalar yaparak, devlet büyüklerinin yerine temsilen oturarak, cemiyet merkezine kutlama telgrafları göndererek gelecekte üstlenecekleri görevler için hazırlık uygulamaları yapmışlardır.

Kutlamalar sırasında önemli sorumluluklar üstlenen çocuklar, bütün Türk çocukları adına hazırladıkları isteklerini basına ve Büyük Millet Meclisi'ne göndererek devletin zirvesine ulaştırabilmişlerdir. Çocukların tören sırasında ellerindeki “isteriz” levhalarıyla halkın da dikkatini çeken bu istekleri arasında;

²⁷ SHÇEK Arşivi, Çocuk Haftası, Ankara'da yapılacak Program, Ankara 1931.

1. Her çocuğa müsavi gıda, sıhhat ve hayat isteriz.
2. Çocukların dilenmesini men eden kanunlarınızı şiddetle tatbik etmenizi isteriz.
3. Çocukların evlerde, mekteplerde, sokaklarda, her yerde dövenlere karşı adil davranmanızı, çocuklara zulmü men edecek ve cezalandıracak bir kanun çıkarılmasını isteriz.
4. Çocukların hamallığını, yük taşımaya mani olmanızı isteriz.
5. Çocukların ağır işlerde çalıştırılmamasını isteriz.
6. Çocuk sinemaları isteriz.
7. Fakir, zengin çocuklar için izci teşkilatı isteriz
8. Her çocuğa mektep isteriz
9. Çocuk bahçesi isteriz.
10. Sokaklarda yatan çocuklara çatı isteriz.
11. Fakir çocukları himaye için Himaye-i Etfal'in her tarafa yayılmasını ve kuvvetlenmesini isteriz²⁸ dilekleri bulunmaktaydı.

Kutlamalar sırasında çocuklara kendilerini ifade etme fırsatı verilmesinin yanında önemli sorumluluklar yüklenmesi ve çocukların da bu işleri başarıyla sonuçlandırmaları önemlidir. Öyleki çocukların kendilerine verilen görevi layıkıyla yerine getirmelerinden duyulan gurur, devlet yöneticilerinin cemiyete gönderdikleri kutlama telgraflarında²⁹ ve Cemiyet'in dergilerinde yer almıştır³⁰.

²⁸ Çocuk Haftası, II, s. 132-144; Çocuk Haftası'nın bitiminde yaklaşık 4000 çocuğun ihtiyaçlarını ve dileklerini dile getiren ve Çocuk komitesinin umum katibi Sevim Burhanetin imzasıyla Millet Meclisi'ne gönderilen yazıda istekler on bir başlık altında toplanmıştır.

²⁹ **Çocuk Haftası**, II, s. 98-128. Çocuk Haftasıyla ilgili olarak bazı illerin valilerince Cemiyete kutlama mesajları gönderilmiştir. Telgraf gönderen iller arasında; İzmir, Edirne, Aksaray, Amasya, Sinop, Antalya, Muğla, Kayseri, Van, Kocaeli, Niğde, Mersin, Erzincan, Yozgat, Malatya, Bursa, Manisa, Mardin, Denizli, Siirt, İçel, Bolu, Burdur, Kırklareli, Gaziantep, Sivas, Kırşehir, Muş, Afyon sayılabilir. **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.19-21.

³⁰ Fevkalade nüshada yeralan; Himaye-i Etfal Cemiyeti reisi Dr. Fuat bey tarafından söylenen açılış nutku, 5-6; Maarif vekili Dr. Reşit Galip bey tarafından söylenen nutuk, 7-9; Lise öğrencisi Melih efendinin nutku. 10-11; Ankara ticaret mektebinden iki öğrencinin nutukları 12; Hafta içinde Himaye-i Etfal Cemiyeti umumi merkezine gelen telgraflar 49-67; Büyüklelimizin tebrik ve teşekkürleri, 68-72; "Hafta içinde Himaye-i Etfal Cemiyeti Umu-

Çocuk Haftası'nda Çocuklar İçin Düzenlenen Etkinlikler

Çocuk Haftası'nda Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin merkez ve şubelerinde uygulanan çocukların temsili görevler almaları,³¹ yöneticileri ziyaret etmelerinin yanında onlar için parasız sinemalar, eğlenceler, yarışmalar ve müsamereler düzenlenmesi, Gazi Orman Çiftliği'nde ziyafetler verilmesi, bütün nakliye araçları, tramvaylar ve vapurlarda çocukların ücretsiz taşınması gelenek haline getirilmiştir. Gelenek haline getirilen başka uygulamalar arasında; tüm yurttaki Çocuk Haftası boyunca çocuk meselesini anlatan piyes, temsil ve gösteriler hazırlanarak Cemiyet'in şubelerinde, halk evlerinde ve meydanlarda gösterilmesi, aileler için konferanslar verilmesi, çocuk sergisi³² açılarak çocuklara ait eşyaların vitrinlerde teşhir edilmesi, Cemiyet'in kendi himayesindeki çocuklarla fener alaylarına katılması, Darülaceze'deki çocukların ziyaret edilmesi, "Gürbüz Çocuk Müsabakası" başta olmak üzere çeşitli yarışmaların düzenlenmesi,³³ halk eğlenceleri,³⁴ katılımcılara rozetler takılması,³⁵ okullara ve muhtarlar aracılığı ile evlere zarf gönderilerek halkın gönüllü maddi yardımlarının sağlanması ve halkın dikkatinin çocuğa çekilmesinin başarılması sayılabilir.

Çocuk Baloları

Çocuk Haftası kutlamalarında önemli bir yer tutan Çocuk Balosu'na devlet protokolünün yanı sıra halk ve çocuklar da katılmıştır³⁶.

---

mi Merkezine Gelen Telgraflar" Gürbüz Türk Çocuğu, LXXVII-LXXVIII (23 Nisan özel sayısı), Mayıs 1931, s. 49-67. Örnek bir telgraf: "Büyük inkılabımızın bize başısladığı 23 Nisan gününü kutlarken yetim arkadaşlarımızı bağırına basan siz büyüklerimizi saygı ile anmayı borç bildik. Hürmetlerimizin kabulünü istirham eder ellerinizi öperiz. Silvan Çocukları namına Yetim Yuvasından Oğuzhan."

³¹ **Çocuk Haftası**, II, s.132. 23 Nisan kutlamalarında; çocukları geleceğe hazırlamak amacıyla, devlet makamları temsili olarak çocuklara bırakılmıştır. Bu konudaki ilk uygulama Mustafa Kemal tarafından yapılmış ve günümüzde de sürdürülen bir gelenek halini almıştır.

³² **Çocuk Haftası**, II, s. 144.

³³ "Himaye-i Etfal", **Halk**, 22 Nisan 1929, I/11 s. 3-4; SHÇEK Arşivi, Çocuk Haftası, Ankara'da yapılacak Program, Ankara 1931.

³⁴ **Heyet-i İdare Karar Defteri**, (3 Nisan 1932), Numara.5.

³⁵ **ATSO**, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, XVIII/195, Nisan 2004, s. 31.

³⁶ Cemiyete yardım sağlamak amacıyla düzenlenen çocuk baloları 1923'den itibaren coşkulu bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bkz. Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti İstanbul

Geleneksel hale getirilen bu balolarda, çocuklara oyuncaklar ve yiyecekler sunulmuş, çocukların yer aldığı programlarda milli marşlar ve şiirler söylenmiş, köy dansı, Çin dansı, Zeybek dansı, bebek oyunu gibi çeşitli danslar yapılmış ve piyesler oynanmıştır³⁷. Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin şubelerince yurt dışında da balolar düzenlenmiştir³⁸. Baloların birçoğuna Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk³⁹, Başvekil İsmet Paşa ve Millet Meclisi Reisi Kazım Paşa, bütün vekiller ve mebuslar eşleri ve çocukları da⁴⁰ katılırken, Himaye-i Etfal de bakımı altında olan çocuklarla eşlik etmişlerdir⁴¹. Balolarda, Cemiyet bünyesindeki kimsesiz çocuklara gösterilen milli şefkat, devletin çocuğa yüklediği anlam ve ona verdiği önemin açık bir uygulamasıdır.

Çocuk Haftası'nda Kamoyunun Dikkatinin Çekilmesi

Cemiyetçe, umuma açık olan yerlerde Çocuk Haftası'nın önemi, çocuğun değeri, cemiyetin çalışmaları sözlü ve yazılı olarak anlatılmış, toplu yerlere asılan afişlerle çok yönlü tanıtım ve propaganda yapılmıştır⁴². Bu yönüyle bir bilinçlendirme faaliyeti olarak da de-

---

Merkezi 1340 Tarihinde İnikad eden Kongrede Kıraat ve kabul edilen 1339 Kanunisanı İbtidasından 1340 Nisan Nihayetine kadar on beş aylık mahsus Umumi Rapor Bütçe ve Bilançolar ve Müfettiş Raporlarıyla Kongre Mukarreratı, İstanbul, 1340, s.12. Sonraki yıllarda geleneksel hale getirilen baloların hazırlıklarına aylar öncesinden başlanmış ve cemiyetin tüm şubelerince de kutlanmıştır. BKz. Heyet-i İdare Karar Defteri, (19 ocak 1931), Numara.1; **Gürbüz Türk Çocuğu**, VIII, Mayıs 1927, s. 23; **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXIV, Eylül 1928, s.26.; **Gürbüz Türk Çocuğu**, XVIII, Mart 1928, s.29-30.; **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXIX, Şubat 1929, s. 25. "Cemiyetimizin Muhtelif Mahallerdeki Faaliyetleri", **Gürbüz Türk Çocuğu**, XVII, Şubat 1928, s.17.; ATSO, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, XVI-II/195, Nisan 2004, s. 31.

³⁷ "Çocuk Balosu", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.4.

³⁸ "Tireste'de Himaye-i Etfal Balosu", **Gürbüz Türk Çocuğu**, VII, Nisan 1927, s. 41; Çocuk Haftası, II, İstanbul 1930, s. 64.

³⁹ Mustafa Kemal Paşa'nın katıldığı Himaye-i Etfal Baloları; 26 Temmuz 1928, 23 Nisan 1929 tarihli Ankara Palas'daki Çocuk Balosu, 7 Nisan 1932 tarihli Ankara Halkevi'nde tertiplenen Himaye-i Etfal Balosu, 6 Aralık 1934 yılındaki Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Ankara Palas'daki kostümlü balosudur. **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXXII, Mayıs 1929, s. 17.; **Çocuk Haftası**, II, İstanbul, 1930, s.7; BANOĞLU, Niyazi Ahmet, Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı, I, 1973. s. 207. **Atatürk'ün Nöbet Defteri**, (Toplayan: Özel Şahingiray), 1955, s. 51, 334.

⁴⁰ Cemil Sönmez, **Atatürk'te Çocuk Sevgisi**, Ankara 2004, s. 42.

⁴¹ "Himaye-i Etfal" **Halk**, I/11, 22 Nisan 1929, s. 3-4.

⁴² SHÇEK Arşivi, Çocuk Haftası, Ankara'da yapılacak Program, Ankara 1931.

ğerlendirilebilecek Çocuk Haftası içerisinde çocuk davası bütün boyutlarıyla ele alınarak⁴³, Cenevre Beyannamesi, anne eğitimi, yeni yetişen neslin özellikleri⁴⁴, nüfusun arttırılması, bebek ve çocuk ölümlerinin önlenmesi⁴⁵, gürbüz çocuk yetiştirme'nin önemi,⁴⁶ çocuk terbiyesi ve sağlığı⁴⁷ konuları ele alınmış, fotoğraflarla çocuk konusuna ilgi çekilmiştir⁴⁸.

Himaye-i Etfal Cemiyeti, fakir ve kimsesiz çocukların öksüzlüğünü unutturmak fırsatını bularak, çocuğun bir milletin ortak değeri olduğu, ondan sadece anne ve babasının değil aynı zamanda toplumun tümünün çeşitli sorumluluklar üstlenmesi gerektiği⁴⁹ mesajını toplu-

⁴³ Sabiha Zekeriya, "Çocuk Haftasının Gayesi Nedir?", Çocuk Haftası, II, s.265. Çocuk Esirgeme Kurumu XXV yılda Neler Yaptı, **Çocuk Davamız**, İzmir 1946, s.12; Ahmed Ağa-oğlu, "Çocuk Günü", **Gülbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.11; "*Himaye-i Etfal Cemiyeti Türkiye'de ilk cemiyettir ki Türk muhitinde... yalnız şehitlerimizden bize aziz yadigar olarak kalan yetimleri, bakes ve himayesiz kalmış olan vatan yavrularını himaye etmekle kalmıyor aynı zamanda da ailelere çocuk bakımı hususunda bir numune oluyor... yükselen çocuk civiltuları sağlam bir istikbalin işaretleridir.*" sözleriyle Cemiyete destek daveti yapılmıştır.

⁴⁴ Falih Rıfkı, "923 Çocuğu", **Çocuk Haftası**, II, (23 Nisan Özel Sayısı) İstanbul 1930, s.14; Kazım Namı, "Yarının Neslini Gülbüz Görmek" **Çocuk Haftası**, II, s.85-87.

⁴⁵ "Çocuk Bakımı" **Çocuk Haftası**, II, İstanbul 1930, s.72-98.

⁴⁶ Şabiha Zekeriya, "Cemiyetin Müşterek Eli ve Çocuk", **Çocuk Haftası**, II, s. 88-93. **Sizin İçin Sigara Yapan Çocuklar**, s.303; **Hapishanede Çocuk**, s.304-305; **Sokaktaki Çocuklar**, s. 306-307; **Ben Babam İçin Çalışan Üç Yaşında Bir Artistim**, s.308-309; Dr. Reşit Galip, "Çocukları Koruyalım", **Çocuk Haftası**, II, s. 268; Vasfi Raşit, "Çocuk ve Devlet", **Çocuk Haftası**, II, s. 279-280.

⁴⁷ "Çocuğumu Nasıl Büyüttüm?" **Çocuk Haftası**, II, s. 296-300; Selim Sırrı, "Evlatlarını Nasıl Büyüttüm? Bir Mürebbinin Tecrübesi" **Çocuk Haftası**, II, s. 301-302; Nurettin İbrahim, "Çocuklarda Sanat Zevki", **Çocuk Haftası**, II, s. 317-319.

⁴⁸ Halil Nimetullah, "Çocuk Haftası Eseri Hakkında", **Çocuk Haftası**, II, (23 Nisan Özel Sayısı) İstanbul 1930, s.57; Çocuk Haftası eserinde; çocuk haftasının Türkiye'nin her yerinde nasıl kutlandığına dair geniş açıklamanın yer aldığı yazılar; illerde yapılan resmi törenler, çocuklar ve halk için düzenlenen eğlenceler, şehir meydanları ve vitrinlerin bayraklarla donatılması, tombala veya eşya piyangoları çekilişleri, halkın katıldığı otomobil alaylarıyla çocuklara şehir turu ve kayak yarışları yaptırılması, istiyoruz levhalarıyla çocukların yürüyüşü, gece fener alayları, halka ve çocuklara bedava sinema gösterimi, müsamereler düzenlenmesi; halka çocuk bakımı, çocuk sağlığı ve terbiyesine ilişkin konferanslar ve nutuklar verilmesi, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin rozetlerinin dağıtılması, oyun bahçelerinde oyun yarışmaları düzenlenmesi, gülbüz çocuk yarışması ve çocuk balosu düzenlenmesi, fakir ve kimsesiz çocuklara elbise, ayakkabı gibi yardımlar yapılarak, çocuklara oyuncak, şeker ve bisküvi verilmesi gibi etkinlikler anlatılmış, çocuk haftası süresince Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin yanı sıra mülki ve askeri idarenin desteği ve çocuk haftası etkinliklerine Türk Ocakları, Tayyare Cemiyeti gibi cemiyetlerin katılımı anlatılmıştır.

⁴⁹ **Çocuk Haftası**, II, s. 106. Gülbüz Türk Çocuğu, XLIV, Mayıs 1930; **Gülbüz Türk Çocuğu**, CI, Mayıs 1935; "23 Nisan", **Gülbüz Türk Çocuğu**, LXXIX, Mayıs 1933, s.1-3.

ma vererek, bayram ve hafta süresince milli bilinç ve toplumsal dayanışmayı arttırmış; yetim çocukların şehitlerden yadigar kaldığını ve tüm milletin onlara sahip çıkmasını,⁵⁰ “*İstikbali onlara bırakacağız-muz*” gerçeğini vurgulamayı başarmıştır.

Etkinlikler süresince Cemiyet, 23 Nisan tarihinin önemini anlatmanın⁵¹ yanında kendini halka tanıtmaya⁵² ve yetim çocuklara gelir

⁵⁰ Örneğin; “*unutmayınız ki babaları sizi kurtarmak için mazide meydana atıldılar... öldüler ve kurtardılar. Kendileri de evladımızı kurtarmak için müstakbelde iktiza ederse tıpkı babaları gibi ateşe atılacaklar ve belki yine onlar gibi ölecekler*” diyerek vatan savunması için savaşan şehitlerin yadigarı oldukları anlatılmıştır. Bkz. Süleyman Nazif, “Çocuk Günü Bu Sene Büyük Bir Bayram Şeklini Aldı”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.23; bunun yanında “23 Nisan’ın manasını seven her Türk nazarında adsız şehitlerin kendi canlarıyla vatana hizmet ettikten sonra vatanın ileriki ihtiyaçları için bıraktıkları çocuklarına...” Ruşen Eşref, “23 Nisan ve Himaye-i Etfal”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.28, diyerek tarihi bir görevi tüm yurttaşlara hatırlatmıştır. Veled Çelebi, “Himaye-i Etfal”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.36; Yusuf Akçuraoğlu, “Milli Şuur ve İnsani Vicdan, Himaye-i Etfale Yardımı Emreder”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.12-14.

⁵¹ Ahmed Rasim, “23 Nisan”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.10. *İstikbaline sahip olmak isteyen ve bu yolda her türlü fedakarlığı göze alan... Millettin istikbalini kurduğu gün 23 Nisandır.*”; Ahmed Ağaoğlu, “Çocuk Günü”, IX, Haziran 1927, s.11; Ağaoğlu; “*bu aziz günde memleketin muhtelif yerlerinde hürriyet ve Cumhuriyetin temini için canlarını feda etmiş olan şehitlerin yetimleri ve bakes kalmış olan vatan yavruları ile diğer çocuklarımız birleşerek hürriyet şarkısını terennüm, büyük gaziye hürmetle ve muhabbetle...*” demektedir.; Veled Çelebi, “Himâye-i Etfâl”, **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüshası**, Nisan 1927, s.36-39 ve “*Gazinin eliyle açılan bu kapı, o kapıdan girenlerin dalgalı bir umman üstünde aradıkları uzun ufuklar, bu ufukların maverasında sezdikleri altın ışıklar, mefkûre ışıkları... Yeni başlangıcımızın ilk günü yedinci defa gözümde canlanıyor... Millet evinin açıldığı... bütün milletin kendi kulağına ilk kurtuluş nidalarının geldiği bir günü şenlikle yad ederken Himâye-i Etfâl onu en yüksek millî servet olan çocuklarını da düşünmeğe davet ediyor...23 Nisan’ın ebedileşmesini dilersek onun manasını senden sonrakilere de naklet. Öyle yap ki her yıl daha çoğalmış Türkler o manzaradan ibret alsınlar... Nesillerimiz ta haşire kadar bu tecella etrafında zinde toplansınlar. Filhakika 23 Nisan’ın manasını seven her Türk nazarında adsız şehitlerin kendi canlarıyla vatana hizmet ettikten sonra vatanın ileriki ihtiyaçları, hizmetleri için de mübarek vücutlarına halef diye bıraktıkları çocuklara perestij etmek kabil değildir. Türkleri bir iki asır afyonlu bir uyku içinde –bin tehlike ve terakkinin ortasında- uyuşuk bırakan eski idarelerden sonra nasıl yapayalnız ve çok geri kaldığımızı acı muştalar duyarak, anladık... Neslimizi muhafaza için Türk vatanında çalışma... ve bu nüfusu hal etmeğe mecburuz... Zira vatan toprakları vatan suları ve havaları engindir. Bu engin tenhadır, onu gidermek lazım.*”

Vatanın kendini koruması için demire, topa, tüfeğe, gemiye, teyyareye ihtiyacı var. Fakat bunlardan evvel bunları kullanacak, bunları ona temin edecek ellere ihtiyacı var. İşte Himâye-i Etfâl’in en güzel ve yüksek gayesi bu memlekete insan malzemesini kusursuz ve sefaletsiz temin etmektir. Bu gayenin manasını ne kadar yakından anlarsak cemiyeti kendi yardımıyla o derece takviye etmiş oluruz. Takviyenin en ilk ve zaruri vastası da Himâye-i

sağlama⁵³ imkanı da bulunmuştur. Böylece Cemiyet düzenlediği birçok etkinlikle hem eğitim ve bilgilendirme hizmeti vermiş hem de cemiyete kazanç elde etmiştir.

Kutlamalar esnasında başarılan konulardan biri de çocuk meselesinin uzun bir zamanda kamuoyunun gündeminde tutularak⁵⁴ çocuk davasının başlıca memleket meselesi yapılmasıdır⁵⁵. Bu kap-

---

Etfâl'i milletin teberru'larından, o ezeli iyilik ve şefkat menbaından gelme sermaye ve servetle canlı tutmaktır. 23 Nisan gibi büyük günlerde... bu bahar günü Himâye-i Etfâl'in çiçekleri milletin göğsünü ve milletin hediyesi Himâye-i Etfâl'in kutularını doldursun." Ruşen Eşref, "23 Nisan ve Himaye-i Etfal", **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüşhası**, Nisan 1927, s.27-28.

⁵² "Çocuk Günü Bu Sene", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s. 22. Dönemi yaşayan canlı bir tanık çocuk haftasındaki kutlamaları şu şekilde anlatıyor: "*İlk kuşak Cumhuriyet çocukları, bizler, bu kutlamaların coşkusu içinde büyüdük. Omuzlarımızda, okullarımızın sağladığı Çocuk Esirgeme Kurumu kumbaraları ile bir kız bir erkek, ikişer ikişer yollara çıktığımızda, ellerimizdeki rozetleri yakalarına takmak için yaklaştığımız yetişkinler önümüzde adeta kıyruk oluşturur, umut ve iftihar dolu bakışları ile bizleri sanki okşarlardı. Törenlere hakim olan sevgi idi, gurur idi. Şaşaa değildi. Çocuk Esirgeme Kurumu, bu tören için sahiplerinin sunduğu her türlü araca doldurduğu çocukları, kentlerin sokaklarında gezdirirken, yol boylarına dizilen halkın gözlerindeki sevgiyi, gururu, ancak şimdi yorumlayabiliyorum.*"

⁵³ Dr. Fuad, Bolu Milletvekiliği sırasında Meclisin açılış gününde, kartpostal ve zarflardan cemiyet yararına belirli bir ücret alınmasını teklif olarak sunmuş ve bu teklif Meclis onayıyla uygulanmaya başlamıştır. 23 Nisan 1923 yılına ait Himâye-i Etfâl Cemiyeti yardım pulları; 23 Nisan 1924 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nin "Bu gün yavruların rozet bayramıdır" başlığı ve 23 Nisan 1926 tarihli "Bu gün Türklerin çocuk günüdür" manşeti bu uygulamayı belgelemektedir; Örneğin bir yardım çağırısı; "*Bize yeni bir vatan ve yeni bir tarih yaratıp bırakan mübarek şehitlerle fedakâr gazilerin yavruları, fakir ve ıstıraplı evlâtları ve nihayet alelittlak bütün muhtaç himâye-i vatan çocukları namına milletin şefkatli ve âlicenâb hissiyâtına müracaat ediyoruz. Kadın, erkek, genç, ihtiyar, hatta vakti ve hâli müsait çocuklardan mini mini vatandaşlar için yardım bekliyoruz. Her sayfası başka bir şan ve muvaffakiyetle temevvüç eden milletimizin, yarın azamî derecede muavenet göstermekle beraber, çocuk gününün lâyiğı veçhiyle neşeli ve parlak geçirilmesi için aynı derecede âlâka ve müzaheret göstereceğinden emin olan Himâye-i Etfal Cemiyeti, şimdiden arz-ı şükran eder.*" diyerek halka duyurulmuştur. bkz. Vesyi Akın, **Bir Devrin Cemiyet Adamı, Doktor Fuad Umay**, Ankara 2000, s.104-105 ve Makbule Sarıkaya, "Bağışın Kurumsal Bir Örneği, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti", Kültür Tarihimizde Çeyiz, İstanbul, 2007, s.116-129; başka bir örnek; "*Ey Türk, sevap kazanmak için susuz çölleri aşmaya ihtiyaç yok. Milli istiklalinin kurulduğu bu gün bin kere mübarek günde kendi hayatını senin hayatın uğrunda feda eden şehidin çocuğunu düşünmek en aziz bir borçtur. Bu borcu ödemek için Himaye-i Etfale yardım et. İşte hacc-ı yegane insani ve vicdani hac!"* bkz. Kazım Vehbi, "Himaye-i Etfal'e Dair", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.40.

⁵⁴ M. Zekeriya, "Amerika'da Himaye-i Etfal ve Çocuk Haftası", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.44-45.

⁵⁵ **Çocuk Haftası** II, s. 57.

samda çocuğun değerini ele alan yazılar yayınlanmış, çocuk bakımı ve yetiştirilmesine ilişkin sohbetler sunulmuş,⁵⁶ çocuğa ilişkin birçok hususta konferanslar ve gösteriler, yarışmalar,⁵⁷ sergiler⁵⁸ düzenlenmiş, bazı etkinlikler filme çekilmiş⁵⁹ yani yazılı, sözlü ve görsel tüm kaynaklar kullanılmıştır. Çocuk bayramları ve çocuk haftalarında yapılan tüm etkinliklerde sadece Cemiyet'in yayın organları kullanılmamış aynı zamanda milli ve yerel basından⁶⁰ ülkenin şair, doktor, devlet adamı, cemiyet üyesi, okul öğrencileri ve fikir adamlarından da önemli katkılar⁶¹ sağlanmış, *Ankara Çocuğu* gibi özel gazeteler,⁶² çocuklara özel şiirler⁶³ yayınlanmıştır. Çocuk Haf-

⁵⁶ SHÇEK Arşivi, **Çocuk Haftası**, Ankara'da yapılacak Program, Ankara, 1931.

⁵⁷ **Çocuk Haftası**, II, s. 145-147.

⁵⁸ Avrupa'da yapılan çocuk sergilerinde; metruk çocuklar evine bırakılan çocuklar sergilenmekte ve onların çocukları olmayan aileler tarafından evlat edinilmesi sağlanmaktadır. Bkz. Selim Sırrı, "Bakımsız Çocuklar", **Gürbüz Türk Çocuğu**, I, Teşrinievvel, 1926, s.11.

⁵⁹ **B.C.A.** Fon kodu: 490. 0.0. Kutu: 15. Doya No: 79 Evrak No:9, (Tarih: 14.Nisan.1935)

⁶⁰ Resimli Ay, XII, Şubat 1930, s. 35.; Resimli Ay, Mayıs 1929, s 14- 15 ; Selim Sırrı, "Sahipli ve sahipsiz Çocuklar", **Gürbüz Türk Çocuğu**, VII, Nisan 1927, s.35.

⁶¹ Yerel Basının nisan ve mayıs aylarına ait çeşitli tarihlerdeki sayılarında çocuk bayramı ve çocuk haftasına ilişkin başlıklar; **Cumhuriyet**, Mümtaz Faik'in; Çocuk Hapishaneleri, Bir Simitçi Çocuğun Macerası, Sessizce Çalışan ve Muvaffak olan Kıymetli Bir Müessesesi, Üvey Anne Hastalık, Metruk Çocuklar; **Milliyet**, Abdülhak Hamit, Nisanın 23. Gününü Tesit; Etem İzzet, Türk Çocuğuna; Mekki Sait, Aç Çocuklar; Elif Naci, Sanat Aleminde Çocuk, Mahmut, Olum Sözüm Yardım İstiyoruz, A. Hidayet, Eski Çocuk Yeni Çocuk, Efyas Suat, Kadın Gözüyle Çocuk Hilal-i Ahmeri; **Yeni Asır**; Rebia Arif Yavruların Sevinci, 23 Nisan; **Türk Sözü**, Ferit Celal, Yazık Onlara, **Türkdili**, Keman Emin, Çocuk Haftası İntibaları, **Babalık**, M. Hamit, Çocuk Bayramı, **Kırşehir**, Cevat Hakkı, Çocuk Vatandır, **Kastamonu**, Çocuk ve Hayat, **Kayseri**, Seyfi Ekrem, Doğum, **Resimli Gazete**, Çocuk Meşalesi, **Hakimiyet-i Milliye**, Çocuk, Çocuk Siyaseti, **Resimli Ay**: Çocuk Özel Sayısı konunun yerel basındaki yerini göstermektedir.

⁶² Heyet-i İdare Karar Defteri, (16 Şubat 1932), Numara.2; **Heyet-i İdare Karar Defteri**, (3 Mart 1932), Numara.3.

⁶³ Özel sayıda yer alan birçok şiirden birkaç örnek; Çocuk Haftası, II, s. 221.

SİZİNDİR

Sizindir, sizindir 23 Nisan,
Kaçsın gönlünüzden hüznü yavrular!
Şakrak şarkılarla çınlasın cihan,
Sizindir bu çoşkun düğün yavrular!

Taze vücudunuz ne kadar gürbüz;
Baharla beraber gülsün yüzünüz.
Sarsın içinizi bu güzel gündüz,
Sizindir, sizindir bu gün yavrular!...

Hoplayın sıçrayın bugün durmadan,
Gülen yüzünüze şen olsun bakan
Ananız, babanız şu zümrüt vatan;
Oynayın, sevinin, gülün yavrular!... (Ömer Bedrettin)

tası etkinlikleri devam eden yıllarda daha da geliştirilerek sürdürülmüştür⁶⁴.

SONUÇ

Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluş tarihinin ilk ve önemli milli bayramlarından biri olan ve ilk yıllardan itibaren tarihsel ruhuna yakışır coşku ve etkinliklerle kutlanan 23 Nisan Çocuk Bayramı, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin gayretiyle süre ve kapsamı genişletilerek çocuk haftasına dönüştürülmüştür. Ulusal ve uluslararası düzeyde Atatürk Türkiye'sinin dinamikliğine uygun şekilde gerçekleştirilen ve 23 Nisan'da başlayan çocuk haftası etkinlikleri, başta Ankara olmak üzere tüm yurttan ve yurt dışında gerçekleştirilmiş ve yetim çocukları ön plana alan programlar hazırlanmıştır.

Etkinlikler sırasında Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne ait bina ve alanların dışında, her şehir tüm olanaklarını çocukların hizmetine sunmuş⁶⁵, verilen imkanlar sayesinde törenlerde konuşan yetim çocukların ve öteki konuşmacıların ana vurgusu Cemiyet'in çocuk davası olmuştur. Böylece 23 Nisan Çocuk Bayramı ve haftası, bütün vatan sahında ve Türk vatandaşının yaşadığı her yerde “çocuk davası”nın ehemmiyetinin anlatıldığı, “istikbal davası”nı gerçekleştirebil-

SEV ÇOCUĞUM

Bu hafta senin haftan,	Başımızın tacısın
Karışmaz anan atan	Gamlılar ilacısın
Senin emrinde vatan	Eğilmez ağacısın
Gül, oyna, gez çocuğum	Sen yarının çocuğum,

Sözünü ferman yaptık	Başına çelenk takan,
Çocuk adına taptık	Gazi ile ismet arkan,
Seni sokaktan kaptık	Sana şefkatle bakan
Saray verdik çocuğum	Milleti sev çocuğum: m. Salahattin 1929.

⁶⁴ Süleyman Nazif, “Çocuk Günü Bu Sene Büyük Bir Bayram Şeklini Aldı”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.21-23; Ahmed Rasim “Çocuk Günü Düğün Günü” **Gürbüz Türk Çocuğu**, VIII, Mayıs 1927, s.37-38; “Çocuk Haftası Ankara’da Nasıl Geçti”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXXII, Mayıs 1929, s.17-31

⁶⁵ **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüshası**, Nisan 1927. Bu sayıda yer alan; “23 Nisan Türklerin Kurtuluş Günü ve Çocuk Günüdür, s.2; “Ankara Çocuk Bayramı s. 2-3; “Bursa Programı, s.4-8”; “23 Nisan Çocuk Bayramında Bursa’da Çocuk Müsabakaları, s.17-18; “Afyon’da Çocuk Bayramı, s.19; “Zile’de Çocuk Bayramı, s.20; “Osmaniye- Ergani’de Çocuk Bayramı, s.20; “Çocuk Günü Bu Sene Büyük Bir Bayram Şeklini Aldı, s.21-22.

me arayışına dönüştürülmüş ve bu şuurla hareket eden Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, tüm olanaklarıyla bu duyarlılık ve bilinci kazandırma faaliyetini arttırmıştır.

Cemiyetce çıkarılan “Fevkalade Nüsha”lar, Çocuk Haftası gibi özel kitaplar; çocuklar için yapılan yardımları, yarışmaları, fotoğraflar eşliğinde bayram günlerinde artan milli ve manevi duyguları okuyucuya ulaştırmıştır. Aynı zamanda Cumhuriyet Türkiye’sinin kuruluş aşamalarına ait hatıraları canlı tutmak suretiyle milli bilinci geliştirmede ve bunu gelecek kuşaklara aktarmada önemli bir görev üstlenen Cemiyet, 1920’li yılların siyasal ve ekonomik, 1930’lu yılların sosyal ve kültürel alandaki yenileşme ve gelişmelerini geniş halk kitlelerine tanıtmada çocuk haftası aracılığıyla etkin rol üstlenmiştir.

Milli bayramların uluslar için birlik ve bütünlüğü sağlayan, milli onur ve gururu arttıran özellikleri göz önüne alındığında ve tarihi gerçeklerden hareketle, dünyanın ilk ve resmen kutlanan tek çocuk bayramının 2000’li yıllarda Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki coşkusuna kavuşturulması,⁶⁶ ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilmesi, gelecek kuşaklara aktarılacak milli bir görev olarak görülmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akın, Veysi, Bir Devrin Cemiyet Adamı Doktor Fuad Umay, **Atatürk Araştırma Merkezi Yayını**, Ankara 2000.

Annelere ve Çocuklara Salname, İstanbul 1927.

Atatürk’ün Nöbet Defteri, (Toplayan: Özel Şahingiray), Ankara 1955.

Banoğlu, Niyazi Ahmet, **Atatürk’ün İstanbul’daki Hayatı, I**, 1973.

⁶⁶ İffet Aslan, “Cumhuriyet Dönemi Kültürel Miraslarımızdan 23 Nisan Çocuk Bayramı”, http://www.hbektas.gazi.edu.tr/dergi_dosyalar/13-198-208.pdf. (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2010)

Bolat, Bengül Selman, **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, (1923-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2007.

Çocuk Esirgeme Kurumu XXV Yılda Neler Yaptı, Çocuk Davamız, İzmir 1946.

Düstur, II, (3. Tertip), Kanun No.112, 23 Nisan 1337, Ankara.

Heyet-i İdare Karar Defteri, (31 Mart 1929).

Kocatürk, Utkan, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi, 1918-1938**, Ankara 1988.

Resmi Gazete, "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun"
Kabul tarihi: 27.05.1935, Kanun no: 2739.

SHÇEK Arşivi, 23 Nisan Çocuk Bayramı ve Haftasının 1934 tarihli programı, (21.04.1934 tarihli 3 sayfa)

SHÇEK Arşivi, Çocuk Haftası, Ankara'da yapılacak Program, Ankara, 1931.

Sönmez, Cemil, **Atatürk'te Çocuk Sevgisi**, Ankara 2004.

TBMM Zabı Ceridesi, X, Devre 1, İçtima,2, Ankara, 1958

Tokat, 23 Nisan, Tokat, 1940.

Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti İstanbul Merkezi 1340 Tarihinde İnikad eden Kongrede Kıraat ve kabul edilen 1339 Kanunisani İbtidasından 1340 Nisan Nihayetine kadar on beş aylık mahsus Umumi Rapor Bütçe ve Bilançolar ve Müfettiş Raporlarıyla Kongre Mukarreratı, İstanbul 1340.

Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, Ankara 1927.

Umay Fuad, **Seçmenlerimle Başbaşa**, Ankara 1950.

SÜRELİ YAYINLAR

"23 Nisan Çocuk Gününü Bütün Millet Tesit Etti", **Gürbüz Türk Çocuğu**, VIII, Mayıs 1927, s.33-37.

"23 Nisan Her Tarafta Kutlanan İlk Çocuk Bayramı Olmuştur", **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXI, Haziran 1928, s.20-30.

"23 Nisan Türklerin Kurtuluş Günü ve Çocuk Bayramıdır", **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.2.

"23 Nisan", **Gürbüz Türk Çocuğu**, LXXIX, Mayıs 1933, s.1-3.

- “Ankara’da Çocuk Bayramı”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s. 3.
- “Bursa Programı”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.5-7.
- “Cemiyetimizin Muhtelif Mahallerdeki Faaliyetleri”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XVII, Şubat 1928, s.17.
- “Çocuk Bakımı”, **Çocuk Haftası**, II, İstanbul 1930, s.72-98.
- “Çocuk Balosu”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.4.
- “Çocuk Günü Bu Sene”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s. 22.
- “Çocuk Haftası Ankara’da Nasıl Geçti”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXXII, Mayıs 1929, s.17-31.
- “Çocuk Haftasında İstanbul Ocağı”, **Çocuk Haftası**, II, s.131-144.
- “Dünya Himaye-i Etfal Cemiyetlerine Dair Malumat”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XV, Kanunuevvel 1927, s. 28.
- “Hafta İçinde Himaye-i Etfal Cemiyeti Umumi Merkezine Gelen Telgraflar” **Gürbüz Türk Çocuğu**, LXXVII-LXXVIII (23 Nisan özel sayısı), Mayıs 1931, s. 49-67.
- “Himaye-i Etfal”, **Halk**, I/11, 22 Nisan 1929, s. 3-4.
- “Tireste’de Himaye-i Etfal Balosu”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, VII, Nisan 1927, s. 41.
- Ağaoğlu Ahmed, “Çocuk Günü”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.11.
- Ahmed Rasim, “Çocuk Günü Düğün Günü” **Gürbüz Türk Çocuğu**, VIII, Mayıs 1927, s.37-38.
- Ahmed Rasim, “23 Nisan”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, IX, Haziran 1927, s.10.
- Akın Veysi, “23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramının Tarihçesi”, **Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, III, 1997, s.91-94.
- Albayrak Hasan, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Milli Bayramlar”, **Tarih ve Toplum**, VIII/43, Temmuz 1987, s.35.
- Aslan İffet, “23 Nisan Çocuk Bayramına Çağrı”, www.iffetaslan.gen.tr/dosyalar/24_3_1.pdf (Erişim Tarihi:15.05.2010) Bu kitapçık 15 sayfadır.

- Aslan İffet, “Cumhuriyet Dönemi Kültürel Miraslarımızdan 23 Nisan Çocuk Bayramı”, http://www.hbektas.gazi.edu.tr/dergi_dosyalar/13-198-208.pdf. (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2010)
- ATSO, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, XVIII/195, Nisan, 2004, s. 30.
- B.C.A.** Fon kodu: 490.0.0. Kutu: 15. Doya No: 79 Evrak No: 9, (Tarih: 14.Nisan.1935)
- Çocuk Haftası, II**, (23 Nisan özel sayısı), İstanbul, 1929, s. 349-360.
- Çocuk, III**, Mart 1936, s.11.
- Cumhuriyet**, “Himaye-i Etfal’de Bayram”, 7 Mayıs 1340/1924, s. 3. no.3.
- Dr. Reşit Galip, “Çocukları Koruyalım”, **Çocuk Haftası, II**, s. 268.
- Falih Rıfki, “923 Çocuğu”, **Çocuk Haftası, II**, (23 Nisan Özel Sayısı) İstanbul 1930, s.14.
- Fuad Refik, “İsveç’te Çocuklar Haftası”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XVIII, Mart 1928, s.17-18.
- Halil Nimetullah, “Çocuk Haftası Eseri Hakkında”, **Çocuk Haftası, II**, (23 Nisan Özel Sayısı) İstanbul 1930, s.57.
- Kazım Nami, “Yarının Neslini Gürbüz Görmek” **Çocuk Haftası, II**, s.85-87.
- Kazım Vehbi, “Himaye-i Etfal’e Dair”, **Gürbüz Türk Çocuğu, IX**, Haziran 1927, s.40.
- M. Zekeriya, “Amerika’da Himaye-i Etfal ve Çocuk Haftası”, **Gürbüz Türk Çocuğu, IX**, Haziran 1927, s.44-45.
- Mehmet Şevki, “Kıymetli Bir Tarih...”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, XXI, Haziran 1928, s. 12.
- Mehmet Zekeriya “Amerika’da Himaye-i Etfal ve Çocuk Haftası”, **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüsha**, Ankara 1927, s.44-45.
- Nurettin İbrahim, “Çocuklarda Sanat Zevki”, **Çocuk Haftası, II**, s. 317-319.
- Resimli Ay**, XII, Şubat 1930, s. 35.
- Resimli Ay**, XV, Mayıs 1929, s 14- 15.
- Ruşen Eşref, “23 Nisan ve Himaye-i Etfal”, **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüşhası**, Nisan 1927, s.27-28.

- Sabiha Zekeriya, “Ben Babam İçin Çalışan üç Yaşında Bir Artistim”, **Çocuk Haftası, II**, s.308-309.
- Sabiha Zekeriya, “Cemiyetin Müşterek Eli ve Çocuk”, **Çocuk Haftası, II**, s. 88-93.
- Sabiha Zekeriya, “Çocuk Haftasının Gayesi Nedir?”, **Çocuk Haftası, II**, s.265.
- Sabiha Zekeriya, “Hapishanede Çocuk”, **Çocuk Haftası, II**, s.304-305.
- Sabiha Zekeriya, “Sizin İçin Sigara Yapan Çocuklar”, **Çocuk Haftası, II**, s.303.
- Sabiha Zekeriya, “Sokaktaki Çocuklar”, **Çocuk Haftası, II**, s. 306-307.
- SARIKAYA, Makbule, “Bağışın Kurumsal Bir Örneği, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti”, **Kültür Tarihinde Çeyiz**, İstanbul, 2007, s.116-129.
- Selim Sırrı, “Bakımsız Çocuklar”, **Gürbüz Türk Çocuğu, I**, Teşrinievvel, 1926, s.11.
- Selim Sırrı, “Evlatlarımı Nasıl Büyüttüm? Bir Mürebbinin Tecrübesi” **Çocuk Haftası, II**, s.301-302.
- Selim Sırrı, “Sahipli ve sahipsiz Çocuklar”, **Gürbüz Türk Çocuğu, VII**, Nisan 1927, s.35.
- Süleyman Nazif, “Çocuk Günü Bu Sene Büyük Bir Bayram Şeklini Aldı”, **Gürbüz Türk Çocuğu, IX**, Haziran 1927, s.21-23.
- Vasfi Raşit, “Çocuk ve Devlet”, **Çocuk Haftası, II**, s. 279-280.
- Veled Çelebi, “Himâye-i Etfâl” **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüshası**, Nisan 1927, s.36-39.
- Veled Çelebi, “Himaye-i Etfal”, **Gürbüz Türk Çocuğu, IX**, Haziran 1927, s.36.
- Yusuf Akçuraoğlu, “Milli Şuur ve İnsani Vicdan, Himaye-i Etfale Yardımı Emreder”, **Gürbüz Türk Çocuğu Fevkalade Nüshası**, Nisan 1927.

EKLER

Ek 1: 23 Nisan ve Çocuk Haftası süresince Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne yardım sağlamak için kullanılan kurutma kağıtları

Ek 2: Bayramda Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne yardım toplayan çocuklar Gürbüz Türk Çocuğu, XXIV.

Ek 3: İzmir'de Çocuk Bayramı intibaları, Gürbüz Türk Çocuğu,
XIII.

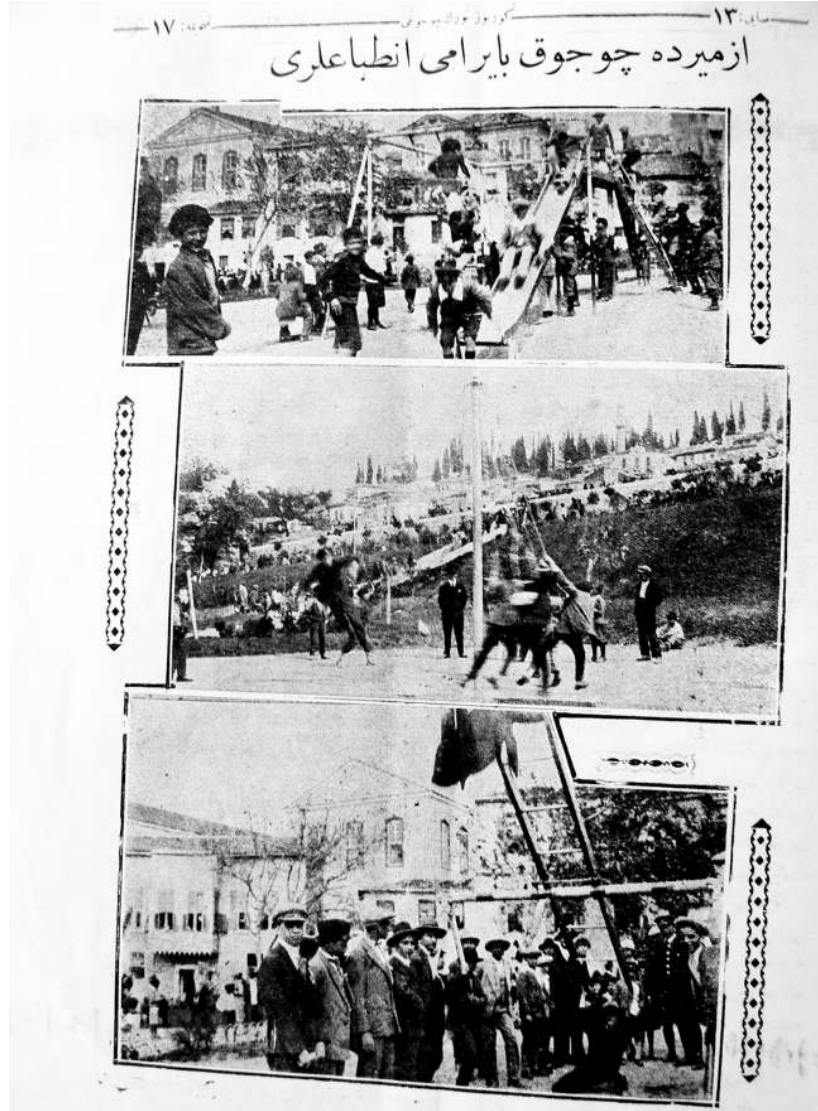

Ek 4: Çocuk Günü Düğün Günü, Gürbüz Türk Çocuğu, VIII.

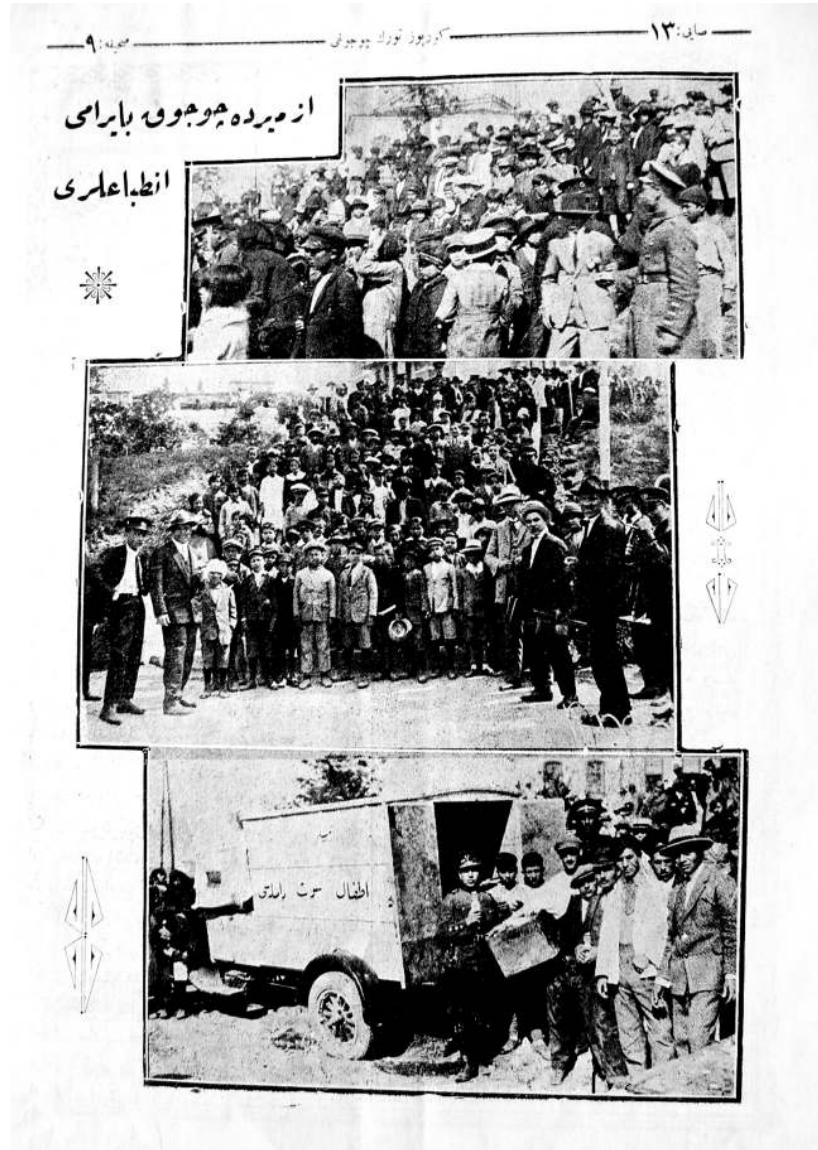

Ek 5: İzmir'de Çocuk Haftası kutlamalarından bir yansıma, Gürbüz Türk Çocuğu,XIII

Ek 6: Yurdun çeşitli yerlerinde 23 Nisan Bayramı örnekleri, Gürbüz Türk Çocuğu, XIII

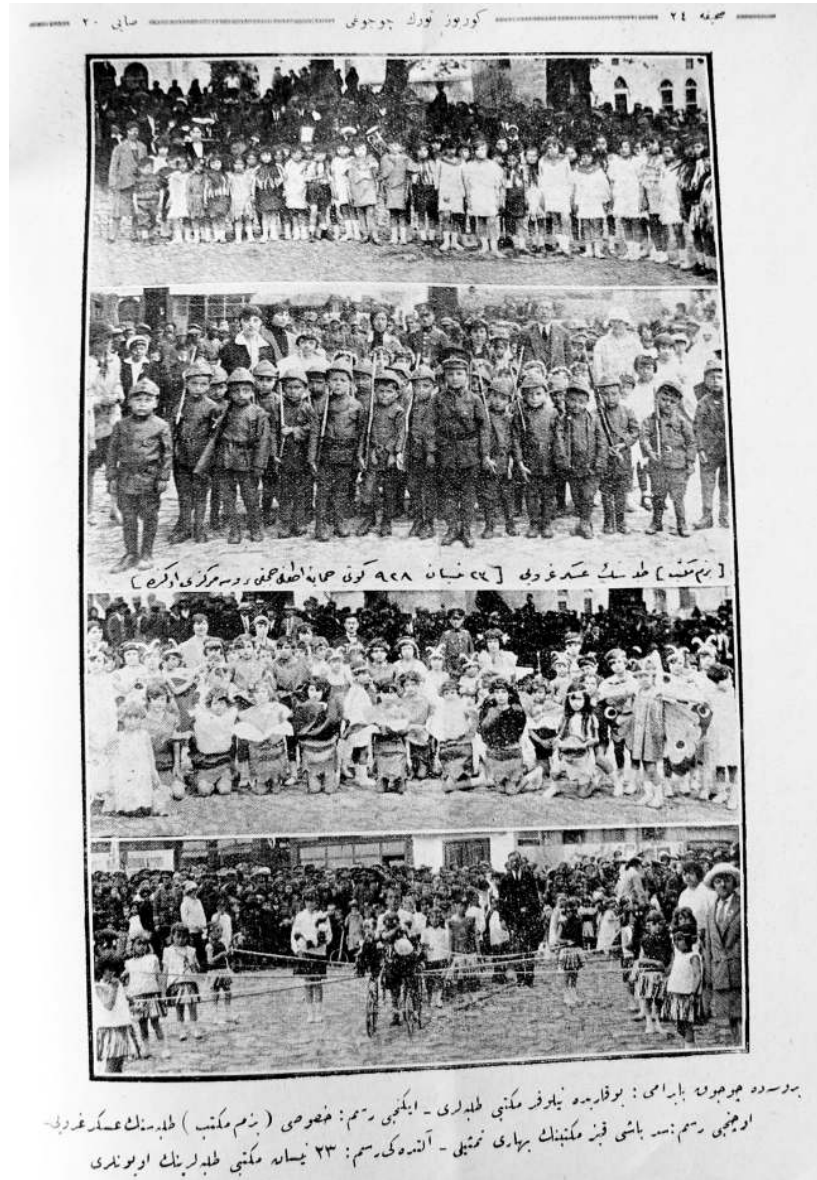

Ek 7: Yurdun çeşitli yerlerinde 23 Nisan Bayramı örnekleri, Gürbüz Türk Çocuğu, XX

Ek 8: Yurdun çeşitli yerlerinden 23 Nisan çocuklarının coşkusu
Gürbüz Türk Çocuğu, XXIV

Ek 9: Yurdun çeşitli bölgelerinde çocuk bayramı intibaları, Gürbüz Türk Çocuğu, XXIV

بروسه حایاططفال جمعیتی مرکزنده پایتخت چوچون ایلرنامه عالمه دکر . قاج منظره